

Keskeiset kysymykset ja työohjelma Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueella.

Palautteen kiteytys vesienhoitosuunnitelmaa ja verkkosivuja varten

Vesienhoitoalueen kuulemisasiakirjaan tuli 16 lausuntoa valtakunnallisilta ja 7 alueellisilta tahoilta. Yhteistyöryhmien jäsenet ja yksityishenkilöt antoivat yhteensä 16 kannanottoa.

Vesienhoidon keskeiset kysymykset (alla kursivilla) nähtiin pääosin oikeiksi. Eniten kantaa otettiin eri sektoreiden toimenpiteiden suunnitteluun, vaikuttavuuteen, rahoitukseen ja yhteistyöhön.

Lisääntyvän puunkäytön haasteet vesiensuojelulle hallitaan:

- ojitamisen vesistövaikutusten vähentäminen, neuvonta ja koulutus
- kannustejärjestelmien kehittäminen, toimenpiteiden toteuttamiskelpoisuus ja kustannusten kohtuullisuus
- turhaan ojitettujen soiden ennallistaminen ja lintukosteikkojen perustaminen; toisaalta ennallistamisen haitalliset vaikutukset vesistöjen tilaan
- turvemaariskikohteiden tunnistaminen ja vesiensuojelun tehostaminen turvemailla
- lisäselvitykset ojitetuilta soilta tulevan vesistökuormituksen suuruuden arvioimiseksi
- painopiste tulisi saada vesistö päästöjen ehkäisyyn niiden kiinnioton sijasta
- avohakkuiden ja aurausten sekä metsä- ja suo-ojitusten lopettaminen
- sulfaattimaiden esiintyminen metsätalouden kunnostusojituskohteilla
- ilmastonmuutoksen myötä kasvavat sademäärät ja valumat, jotka lisäävät eroosiota ja ravinnekuormitusta
- vesistöjen luokittelu niiden muutoksensietokyvyn tai erityisten arvojen mukaan
- ympäristöluvuissa ei saisi asettaa BAT-päästötasoja tiukempia tavoitteita ravinnekuormitukselle

Maa- ja karjatalouden kuormitusta vähennetään edelleen

- tärkeää on vesiensuojelutoimien pitkäjänteinen jatkaminen, kohdentaminen ja vaikutusten jatkuvatoiminen mittaus
- toimenpiteitä tarvitaan myös hyvän tilan ylläpitämiseksi
- maan rakenteesta ja vesitaloudesta sekä pellon muusta kasvukunnosta huolehtiminen
- eroosio- ja ravinnekuormitusriskin vähentäminen mm. talviaikaisella kasvipeitteisyydellä, kerääjäkasveilla tai kasvien ravinteiden ottoa tehostamalla, myös viljelty nurmi toimii hyvin ravinnehuuhtoumien vähentämiseksi
- alennettava peltojen korkeita fosforipitoisuuksia, pienennettävä loppusyksyn nitraattipitoisuuksia ja parannettava maan rakennetta: esimerkkinä kipsin levittäminen korkeimman fosforitilan pelloille muutaman vuoden välein; RUSLE- mallin hyödyntäminen suojavyyhykkeiden sijoittamisessa sekä pelloilla tehtävät eroosiontorjuntatoimet
- lohkojen keskiarvoistaminen ei ole hyvä näkökulma fosforipitoisuuksien vähentämisessä
- tulee tietää vesistökohtaisesti, onko olennaisinta rajoittaa fosforin vai typen määrää ja valita keinot sen mukaisesti
- valuma-alueeseen nähden liian pienet kosteikot eivät ole vesiensuojelullisesti tehokkaita.
- kiinnitettävä huomiota kosteikkojen perustamis- ja ylläpitokulujen oikeudenmukaiseen jakoon sekä maanomistajille aiheutuvien haittojen korvaamiseen
- tehokkaimmiksi todetut toimenpiteet ja rahoitus tulee kohdentaa riskialueille.
- investointitukien jatkaminen on tarpeen esim. salaojituksen kustannuksien tukemiseksi
- määrärahoja ei tule kohdentaa hyviin viljelykäytäntöihin, vaan varsinaisiin vesiensuojelutoimenpiteisiin
- ympäristötukijärjestelmän kehittäminen, toisaalta myös muiden rahoituslähteiden etsiminen; viljelijöille tulisi mieluummin esittää kompensatiota kuin sitovaa normia
- tukitoimien kohdentaminen vesien- ja pohjaveden suojelun kannalta tärkeille alueille
- tukipolitiikassa tulisi suosia maata vain vähän muokkaavia viljelymenetelmiä
- jatkuva tarve tutkimukselle ja tutkimustiedon nopea välittäminen viljelijöille
- karjavaltaisille alueille tarvitaan uusia innovaatioita; karjanlannan käytön kehittäminen separoinnin, ravinmäärien tasauksen ja kehittyvän levitystekniikan kautta
- tarve kehittää työkaluja, joiden avulla voidaan määrittää kullekin lohkolle kasvun ja ympäristön kannalta optimaalinen typen ja fosforin lannoitusmäärä; keskeistä on ravinteiden pidättäminen maahan kasveille käyttökelpoisessa muodossa
- tarvitaan pitkiä aikasarjoja erilaisista mittauskohteista mm. ravinnekuormitusmallien tausta-aineistoksi
- yhdyskuntalietteen käsittelyn kehittäminen niin, että sitä voidaan hyödyntää maatalouden ravinteena
- turvemaille kohdistunut pellonraivaus jäänyt vajaalle huomiolle

Happamat sulfaattimaat tunnistetaan ja otetaan toiminnoissa huomioon

- kartoitustyön loppuun saattamiseen tulee varata resursseja, koska sulfaattimaiden sijaintitietoa tarvitaan toimenpiteiden kohdentamiseksi ja mitoittamiseksi sekä maankäytön suunnittelua varten
- myös karkeat maalajit, jotka voivat aiheuttaa vakavaa happamoitumista, tulee tunnistaa ja ottaa huomioon maankäytön suunnitteluun ja kartoitukseen liittyvässä työssä
- sulfaattimailta huuhtoutuneet, jokisuistoihin kerrostuneet metallirikkaat sedimentit muodostavat maan kohotessa uusia ongelmamaita, joita monin paikoin jo ruopataan. Myös näiden alueiden tutkimusta ja kartoitusta on syytä edistää.
- edelleen tarvitaan tutkimusta nykyisten toimien tehokkuuden parantamiseksi ja uusien löytämiseksi siten, että kannattavaa maa- ja metsätaloutta on mahdollista harjoittaa myös happamien sulfaattimaiden alueilla
- säättösalojituksen rakentamiseen on tarpeen jatkaa investointitukea ja sen hoitoon ympäristökorvausta
- kuivatushankkeiden eri vaiheissa tulee varmistaa tietotaito ja resurssit
- hyväksi nähdään toimintatapa, jossa ELY-keskukselle lähetetään ojitusilmoitus ja mikäli toiminta kohdistuu riskialueelle, ELY-keskus muistuttaa riskistä ja kuvaa keinot, joilla riskiä voidaan välttää tai vähentää

Haja-asutuksen vesistökuormitusta vähennetään

- on hyvä keskittyä pohjavesialueiden ja tiheimmin asuttujen alueiden liittämiseen viemäröinnin piiriin
- valtionavustukset tulisi saada uudelleen käyttöön tärkeimmissä viemäröintihankkeissa
- valvontaan ja neuvontaan tarvitaan edelleen resursseja
- haja-asutusalueen jätevesiverkostoa laajennettaessa tulee varmistaa, että vesihuoltolaitoksella on tekniset ja taloudelliset edellytykset huolehtia alueen vesihuoltopalveluista
- vanhojen järjestelmien kunnostaminen on hidasta

Kaivosten päästöt hallitaan

- päästöihin on pystyttävä reagoimaan jo ennen kuin ne aiheuttavat vesistöhaittoja; tässä keskeistä on seuranta
- kaivoksen sulkemisen ja jälkihoidon lisäksi haitatonta tilaa tulee vaatia silloinkin, kun toiminta on keskeytyksissä

Ympäristölle vahingollisten aineiden päästöjä vähennetään

- häiriöpäästöjen vähentäminen hulevesien hallinnalla
- yhteistyö viranomaisten ja kiinteistöjen kanssa, neuvonta ja maksut
- yhdyskuntien vedenhankinnan ja vesiensuojelun lisätoimenpiteiden kustannushyötysuhde
- TBT-, kadmium- ja elohopeapitoisten sedimenttien käsittelyn välttäminen
- tietoa tarvitaan haitallisten ja vaarallisten aineiden vaikutuksista ja lähteistä sekä tehokkaista vähentämiskeinoista
- haitallisten orgaanisten aineiden, mikromuovien ym. poiston tehostaminen järjestelmiä kehitettäessä; mikroroskille sertifioitu näytteenotto- ja analysointimenetelmä
- merkittävimpien ja ongelmallisimpien päästölähteiden tunnistaminen sekä tapauskohtaisesti että kansallisesti; päästöjen vähentämiseksi tarvittavien keinojen kartoittaminen; kokonaisvaikutuksellisen ja -taloudellisen tiedon tuottaminen ja vaikutusten määrittäminen reduktion asettamisen sijaan
- viemärlaitosten toimintavarmuuden parantaminen, verkostojen hallinta sekä oikea-aikaisen ja riittävän saneeraamisen edistäminen

Vaelluskalojen luonnontuotantoa tuetaan ja elvytetään

- kalataloudelliset toimenpiteet tulee tehdä yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa
- tavoitteeksi on asetettava vaelluskalojen palauttaminen kaikkiin vesistöihin, joissa on ollut oma kanta; toisaalta toimenpideohjelmiin otettava vain toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi
- on hyvä, että tierummut ja nykyisen vesilain ongelmat vaelluskalojen elinolosuhteiden parantamisessa on huomioitu
- pienetkin vaellusesteet on korjattava vesilaki tulisi muuttaa palvelemaan vesienhoidon tavoitteita
- uusissa tiehankkeissa huolehdittava, että vesistöjen ja pienvesien ylitysrakenteet haittaavat mahdollisimman vähän vesieliöiden liikkumista
- ekologisen tilan parantamiseksi saariston tiepengerryksiin on kiinnitettävä huomiota
- säännöstelyjen järvien vedenkorkeuden säätelyä on kehitettävä niin että kutupaikkoja ja ravintoa on tarjolla kaloille
- avustusta ei tule myöntää hankkeisiin, joissa kalojen kulkua ei ole huomioitu, rahoitusta rumpujen korjaukseen
- nousuesteiden huomioiminen voisi Kemera-tuen edellytys
- lijoen kalatalousvelvoitteiden muutoksen lupaprosessissa voi määrätä ekologisen virtaaman ja varmistaa alavirtaan vaelluksen

Kunnostushankkeita toteutetaan yhteistyössä

- suojele- ja kunnostustoimenpiteitä suunniteltaessa koko valuma-alue pitäisi ottaa huomioon
- ELY-keskuksella voisi olla keskeinen rooli koordinoinnissa, tutkimustiedon ja parhaiden käytäntöjen levittämisessä sekä rahoituksen hankinnassa, vaikka toteuttaminen tapahtuisi toiminnanharjoittajien, kuntien ja paikallisten ihmisten voimin
- tärkeintä on paikallisen tason toiminnan neuvonta, ohjaus, rahoitus ja avustaminen hankkeiden kaikissa vaiheissa
- haitan aiheuttajan rooli haitan korjaajana tai korvaajana tulee olla keskeinen
- hankkeiden rahoitus pohjaa tulisi laajentaa niin, että yhteistyöhön osallistuisivat kaupungin/kunnan, valtion, osakaskuntien ja asukkaiden lisäksi toiminnanharjoittajat, esim. turvetuottajat ja säännöstely-yhtiöt.
- kunnostushankkeissa on sitouduttava pitkäaikaisesti ja tunnistettava ylläpidon ja huollon tarve
- isoja hankkeita tarvitaan kattamaan alueita, joilla vapaaehtoistoiminnan resurssit ja osaaminen eivät riitä
- toteutusvastuita on hyvä tarkentaa ja resurssien riittävydestä tulee huolehtia

Ilmastomuutoksen vesistövaikutuksiin varaudutaan

- tarvitaan pitkän tähtäimen investointeja, tutkimusta ja tiedon välittämistä toimijoille
- varautumistoimia ovat mm. uomien sekä maan rakenteen ja vesitalouden parantaminen, maatalouden viljelykäytäntöjen ja metsätaloustoimien kehittäminen, viemäröinnin ja jätevesilaitosten toimintavarmuuden lisääminen sekä tulvanhallinnan kehittäminen
- keskeistä on tulvavahinkoihin varautuminen ja korvauskäytännöt sekä pohjavesivarojen turvaaminen
- hyvin edenneitä säännöstelyn kehittämishankkeita tulee jatkaa ja ympäristövirtaama tulee ottaa huomioon
- valuma-alueiden vedenpidätyskyvyn parantaminen sekä soiden ja hukkaojitusalueiden ennallistaminen on keskeistä
- säännöstelyn kehittämisestä ei saa aiheutua kohtuutonta haittaa maa- ja metsätaloudelle
- maa- tai metsätalouden päästöksi ei tulisi laskea ravinteiden ja kiintoainesten huuhtoutumista, joka seuraa tulvavesien laskemisesta pelloille ja metsiin
- lisääntyvien sateiden lisäksi on varauduttava alkukesän kuivuuteen; vesistöhankeissa tulee ottaa huomioon pintavesien varastointi kastelukäyttöä varten
- luonnonmukaiset tulvasuojelutoimet tulee priorisoida ja niiden toteutumista seurata

Pohjavesien suojele on kokonaisvaltaista

- Väylien kunnossapidolla on keskeinen merkitys sisävesiin ja merialueeseen kohdistuvien riskien vähentämisessä.
- Suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä maanomistajien ja alueen toimijoiden kanssa.
- Suojelusuunnitelmissa mm. metsänkäsittelyyn annettujen ohjeiden tulee olla perusteltuja ja kustannustehokkaita.
- Suojelusuunnitelmien laatimisen ja päivittämisen lisäksi keskeistä on varmistaa, että suunnitelmat otetaan nykyistä vahvemmin huomioon toimintojen suunnittelussa, toiminnassa ja maankäytön suunnittelussa.
- Tiedottamiseen ja toteutuksen seurantaan on löydettävä tehokkaita keinoja.
- Maankäytön suunnittelulla voi turvata merkittävästi pohjavesien tilaa, mikä pitää nostaa painokkaammin esiin.
- Hulevesien hallinta ja rakentamisen vaikutus pohjaveden muodostumiseen on huomioitava maankäytön suunnittelussa
- Tie- ja rautatieliikenteen vaikutukset ja onnettomuuksista johtuvat riskit on hyvä arvioida.
- Ennakoiva suojele on tärkeää, sillä pohjavesien puhdistaminen on vaikeaa/mahdotonta ja kallista.
- Suunnitelmissa on syytä huomioida maastotutkimusten ja mallinnusten todellinen kustannus- ja resurssivaatimustaso.
- Vedenhankintaan käytettävien ja soveltuvien pohjavesien suojeleluun on varattava riittävät resurssit kunnissa ja valtionhallinnossa; uusien yhteistyömuotojen ja rahoituskanavien kehittämiseen tulee panostaa.
- Tulisi esittää ratkaisuja maalämpökaivoista aiheutuvien riskien pienentämiseksi, yhtenäistää niiden lupakäytäntöjä ja luoda rekisteri kaivojen sijainnista sekä alueista, joissa rakentaminen edellyttää erityistoimia tai poraamisen ja lämmönkeruuputkistojen asentamisen kieltämistä.
- Pohjavesimuodostumat on pyrittävä saamaan kiinteäksi osaksi maankäytön suunnittelua, ja suunnittelun pitäisi olla ennalta ehkäisevää. Tukena voi käyttää nykyistä tehokkaammin jo laadittuja ja valmistuvia geologisia rakenneselvityksiä.
- Pohjaveden riittävyys vesiekosysteemeille tulee lisätä pohjavesiä koskeviin keskeisiin kysymyksiin.

Tietoa pohjavesistä lisätään

- Tieto tärkeistä ja vedenhankintaan soveltuvista pohjavesialueista tulee nostaa riittävälle tasolle selvittämällä muodostumien rakennetta, tarkentamalla pohjavesialueiden rajauksia ja mallintamalla pohjaveden virtauskuva.
- Suunnittelu, rajaus ja luokittelu tulee tehdä kiinteässä vuorovaikutuksessa maanomistajien ja heidän edustajiensa kanssa
- Laadukkaisiin pohjavesialueiden kartoituksiin tulee varmistaa resurssit

- Luotettava ja taloudellinen menettely tiedon kartuttamiseksi on geologinen harjurakennetutkimus ja pohjaveden virtausmallinnus yhdessä perinteisen pohjavesitutkimuksen ja seurannan kanssa.
- Tutkimuksia ei saa säilyttää vain toimijoiden kustannettavaksi - jos yhteistarkkailua lisätään, tulee laatia kaikille tasapuolinen toimintamalli; rajausten ja luokitusten tarkistamisesta ei saa seurata toiminnanharjoittajille myöskään toiminnallisia rajoitteita.
- Tulee kehittää tietojärjestelmiä ja niiden sisällöntuotantoa
- Suometsien pohjavesialueillakin tulee pystyä tuottamaan puuta kannattavasti, pohjavesi huomioiden.

Suunnittelun ja toimeenpanon resurssit varmistetaan

- Toimenpiteiden edellyttämien resurssien/rahoituksen niukkuus on uhkana tavoitteiden toteuttamiselle.
- Rahoitusta tulee suunnata konkreettisiin toimenpiteisiin; maatalouden tuet, erityisesti ympäristökorvausjärjestelmä tulisi liittää vesienhoitosuunnitelmiin; yritysten vastuuta rahoituksessa tulee lisätä.
- On tärkeää, että kärkihankerahoitus säilyy seuraavassa hallitusohjelmassa.
- Kuluttajat tulee saada mukaan rahoittamaan vesiensuojelua.
- Laajamittaisiin tuloksiin pääseminen edellyttää yhteistyön ja osallistumisen lisäksi laajaa ja joustavaa rahoituspohjaa; liian hankalasti haettavat rahoitukset eivät motivoi työhön.
- Keskeisiä tulevat olemaan Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman sekä Kemeran linjaukset ja rahoituspohja
- Kemera-rahoitus metsätalouden vesienhoitohankkeisiin ja kunnostusojitusten vesienhoitotoihin on turvattu.
- Metsätien rakentamisen tukijärjestelmässä tulee kompensoida uusissa tihankkeissa vesistöjen ja pienvesien ylitysrakenteiden suunnittelun ja toteutuksen kustannusten kohoaminen.
- Pienvesien suojeleminen nojaa liiaksi maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Olisi tärkeää kehittää kokonaisvaltaisia ratkaisuja. Onkin erittäin huolestuttavaa, että sekä tutkimus- että suojelurahoitusta (mm. METSO) on leikattu rajusti.

Vesienhoitoa toteutetaan laajapohjaisena yhteistyönä

- Pääpainon tulee olla toimenpiteiden toteutuksessa, mistä syystä toimenpideohjelman tulee olla entistä konkreettisempi ja toimijoita ohjaavampi - käytännön toimijoita sitouttava ohjelmasta saadaan vain riittävällä yhteistyöllä
- Keskeistä on maa- ja vesialueiden omistajien, paikallisten yhdistysten ja yritysten osallistuminen; tulee löytää kaikkia, myös maanomistajia tyydyttävät ratkaisut.
- Kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat on syytä kohdistaa ensisijaisesti vesistökuunnostuksiin.
- Normiohjauksen sijaan on tuettava taloudellisesti maa- ja metsätaloustoimenpiteiden vapaaehtoista ja laaja-alaista toteuttamista; kun toimet ovat luonnollinen osa maa- ja metsätaloustoimintaa, on toteutuskin luontevaa
- Pelkkä talkooinnosta ei riitä, vaan asiantuntijaopastuksen tarve päinvastoin kasvaa.
- Maanomistajat, suunnittelijat ja urakoitsijat tarvitsevat ajantasaista ja käytännönläheistä tietoa, neuvontaa ja koulutusta
- Tulisi löytää toimintamalli, jossa maa- ja metsätaloustuottajat saisivat myyntitulossa korvauksen ympäristön eteen tehdystä lisäpanostuksesta.
- Maakuntauudistuksen tuomat muutokset vesienhoidon suunnittelun ja toteutuksen vastuisiin tulee huomioida.

Keskeisinä kysymyksiä tuotiin esille myös:

Soiden ja turvemaiden käyttö ja tutkimus

- On huomioitava soidensuojelun täydennysohjelma sekä soita ja turvemaita koskevat maakuntakaavat
- Suunnittelun ja maankäytön suuntaviivoja linjatessa tulee nojautua uusimpaan tutkimustietoon ja teknologiaan.
- Vesienhoitoalueella erityisen keskeinen kysymys on turvemaiden metsätalous sekä metsätalouden piiristä poisjäävät alueet ja niiden passiivinen tai aktiivinen ennallistaminen
- Turvemaille kohdistunut pellonraivaus on jäänyt vajaalle huomiolle.
- Turvemaiden vesien- ja ilmastokuormituksesta oleellinen osa on vähennettävissä luopumalla turpeenpoltosta.
- Turpeeseen perustuvan energiahuollon toiminnan turvaaminen on jatkossakin välttämätöntä.
- Kattavat tiedot turvetuotannon kuormituksesta auttavat kehittämään ja kohdistamaan vesiensuojelua yhä paremmin.
- Turvetuotannossa jälkikäytön lisäksi uusien alueiden sijoittumisella sekä kuormituksen ja metallihuuhtoumien ehkäisemisellä on merkitystä.
- ELY-keskuksen rahoittamia vesistökuunnostushankkeita on käynnistynyt alueella näkyvästi kuluvalla hoitokaudella. Niiden myötä tietoisuus vesistön tilasta ja mahdollisuuksista tuntuu lisääntyneen.

Peruskuivatus ja riistaelinympäristöjen hoito

- Ottamalla luonnon- ja riistanhoito huomioon voidaan lisätä paikallisten kiinnostusta käytännön toimenpiteisiin.
- riistametsänhoidon periaatteita noudattamalla voi metsätalousalueilla edistää myös vesien hyvää tilaa
- Suojapaikkojen verkosto sekä talviaikainen ravinto maatalousalueilla toimivat myös vesienhoidon hyväksi
- Monivaikutteisten kosteikkojen rinnalla tulee painottaa luonnonmukaisen peruskuivatuksen periaatteita.
- Rantaniittyjen hoito on keskeistä vesien hyvälle tilalle ja kosteikkolinnustolle

Vedenhankinnan turvaaminen ja raakaveden laadun varmistaminen

- Vesienhoito edistää pinta- ja pohjavesien suojelua ja varmistaa hyvälaatuiset raakavesilähteet
- Vedenhankinnan huomioiminen haja- ja pistekuormituksen hallinnassa olisi tärkeää
- Suojelusäännösten tulee mahdollistaa vesilähteiden käyttäminen siihen tarkoitukseen, mihin niitä on suojeltu.

Vesienhoidon huomioiminen kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa

- Vesienhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa edellyttää kehittämistä; kaavoitusta tehdään pitkälle ajanjaksolle ja sen muuttaminen joustavasti, nopeasti ja vähin kustannuksin on vaikeaa.
- Kaavoitus ei ole oikea väline toteuttaa vesienhoitosuunnitelmien sen toimenpiteitä oikeudellisten vaikutusten vuoksi.
- Maanomistajat ja elinkeinot on otettava mukaan suunnitteluun
- Kaavoitus sopii vesistöjen lähellä ja pohjavesialueilla oleviin taajamiin, jonne on suunnitteilla mahdollisesti vesistöä merkittävästi kuormittavaa rakentamista ja hulevesien ohjaamista.
- Kaavoissa tulisi näkyä ajantasaiset pohjavesialueiden rajaukset ja pintavesissä veden hankinnan kannalta tärkeät alueet. Tiedot vedenhankinnasta eivät saa kuitenkaan olla niin yksityiskohtaisia, että ne aiheuttavat turvallisuusuhan.
- Jätevesien käsittelyn purkupaikkotietojen tulee olla kaavoittajien käytössä.

Muut keskeisiin kysymyksiin liittyvät huomiot koskivat *sisäistä kuormitusta ja laskeumaa* sekä niiden vähentämiskeinoja.

Lisäksi saatiin muutamia vesimuodostumia koskevaa palautetta:

- *Kuusinkijoen* säännöstelykäytännön jatkuminen nykyisellään on uhka joen säilymiselle erinomaisessa tilassa, minkä takia säännöstelyn kehittäminen tulisi pitää mukana vesienhoitosuunnitelmassa.
- Pienvesivoiman tuotannosta aiheutuvat haitat ja niiden poistaminen on nostettava painopisteeksi *Pintamojärvellä*, jossa rantojen vyöryminen on ongelma.
- *Maalismaan* säännöstelypadon kautta tulee tulva-aikana niin paljon vettä, että siitä on olennaista haittaa viljelyksille.
- *Lainepudas-Alapudas* välinen lijoen osa tarvitsisi kunnostusta ja samalla saataisiin kutupaikkoja kaloille.
- Harjuksen ja muiden vaelluskalojen nousu *Pyhäjokeen* on loppunut, vesivoimalaitokset voitaisiin purkaa, suo- ja metsäojat tulisi täyttää ja laskeutusaltaita rakentaa ojien latvuksille.
- Yhdyskuntajätevedet ovat pilanneet *Torankijärven* ja osan *Kuusamojärveä*.
- Metsien ja soiden ojitusten seurauksena *Tyräjärveen* ja *Koviojärveen* sekä jokiin on päässyt humuspitoista ainesta; joet ovat kasvaneet lähes umpeen, järvi on ruskeaa ja pohjalla on lietettä
- *Pattijoen* uhanalainen taimenkanta kuolee sukupuuttoon, jos jokea ei kunnosteta.

Suunnitelman tarkistamisen työohjelma

Yhteistyö

- Koko maan kattavaa yhteistyötä tarvitaan suuntaviivojen luomiseksi, sidosryhmät otettava mukaan
- Yhteistyöryhmillä on suuri merkitys, sillä alueilla on paras tietämys paikallisista tarpeista ja toimenpiteiden toteuttamismahdollisuuksista; toimenpiteitä ja toteutusta valmisteltaessa tarvitaan lisäksi sektorikohtaisia ryhmiä.
- Yhteistyöryhmissä tulee olla edustettuna erityisesti ne tahot, joilla on toiminnallista vastuuta toimenpiteistä.
- Toimenpiteiden suunnittelussa tulee tehdä valuma-aluekohtaista tarkastelua myös yli ELY- tai maakuntarajojen.
- Eri toimintojen ja toimenpiteiden yhteisvaikutusten tarkastelu on tarpeen.
- Suunnittelu sidosryhmiä osallistaen ja kansalaisia kuullen on hyvä ja kannatettava tapa valmistella suunnitelmia.
- Suunnittelussa on varmistettu osallistumismahdollisuudet, mutta aktiivinen osallistuminen vaatii aikaa ja perehtymistä.
- Kokemuksia yhteistyöryhmien hyvistä toimintamalleista olisi hyvä jakaa.
- Ranta-asukkaita pitäisi kuulla huomattavasti enemmän
- Kansalaisille tulisi kertoa EU:lta saatu palaute ja yhteistyöryhmien jäsenten tulisi levittää tietoa taustaorganisaatioissaan.
- Kolmannella vesienhoitokaudella yhteistyön tarve korostuu, kun vesien tilatavoitteisiin pyritään, kustannustehokkaita keinoja haetaan ja joudutaan priorisoimaan toimia vaikuttavimpien keinojen löytämiseksi.

Liittyminen merenhoitoon ja tulvariskien hallintaan

- Työtä tulee tehdä tiiviisti yhdessä ja aikatauluja tulisi pyrkiä entisestään yhdentämään.
- Vesiväylästä ylläpito- ja kehittämistoimet sekä vesiliikenteen toimintaedellytysten ylläpito on tärkeä tiedostaa
- Vesienhoito liittyy myös talousveden laadun varmistamiseksi tarkoitettuun riskienhallintaan, talousveden laatuun liittyviin häiriötilanteisiin varautumiseen sekä uimarantavesien säännölliseen seurantaan, valvontaan ja riskienhallintaan.

Vesimuodostumat

- Uusia vesistöjä ei tule lisätä tarkasteluun, mikäli niistä ei ole kattavaa mittausaineistoa.
- Vesimuodostumien poistamista tulee harkita, mikäli niistä ei ole mittausaineistoa eikä direktiivi tai laki suoraan edellytä niiden mukana pitämistä.
- Pohjavesialueiden tarkastelun tulee perustua uuteen pohjavesien rajaukseen ja luokitteluun.

Vesiin kohdistuvan kuormituksen arviointi

- Mallien luotettavuutta tulee parantaa laajentamalla ja ajantasaistamalla niiden taustalla olevaa mittausaineistoa.
- Kokonaisravinteiden, kiintoaineen ja orgaanisen aineksen kuormitukset eri päästölähteistä tulisi raportoida ja toimenpideohjelmien painopisteiden tulisi kohdistua kuormitustekijöihin.
- Suunnitelmassa on tarpeen olla tiedot humuskuormituksesta, joka rasittaa etenkin herkkiä latvavesistöjä.
- Tulee löytää keinot kaikkien maankäyttömuotojen kattavaan ja luotettavaan valuma-aluekohtaiseen kuormitustietoon, jotta vaatimukset eivät kohdistu yksin turvetuotantoon sen takia, että sillä on pitkäaikaista ja kattavaa kuormitustietoa.

Hydrologis-morfologisen tilan arviot

- Vesien muuttuneisuuden ja nimeämisen tarkistus tulee tehdä realistisesti eikä tavoitetilaa saa asettaa niin korkeaksi, ettei sitä voi saavuttaa aiheuttamatta merkittävää haittaa vesistön nykyisille käyttömuodoille
- Tarkistettaessa muuttuneisuuden ja nimeämisen perusteita on tarpeen katsoa myös direktiivin perusteita esimerkiksi kalojen ja muiden vesieliöiden vapaalle liikkumiselle vesistöissä.

Pinta- ja pohjavesien seuranta ja mallinnus

- Tarvitaan mittauksia, jotta pystytään kohdistamaan toimenpiteitä oikein ja arvioimaan niiden vaikutuksia.
- Mallien kalibrointiin ja validointiin tarvitaan pitkiä aikasarjoja erityyppisistä pinta- ja pohjavesimuodostumista
- On tärkeää, että seuranta tekee puolueeton ja ammattimainen taho julkisin varoin
- Valtion pitäisi osallistua nykyistä kattavammin vesien tilan seurantaan.
- Uusien seurantamenetelmien, kuten kaukokartoituksen, luotettavuus eri tyyppisissä vesistöissä tulee varmentaa ja vanhoja keinoja käyttää uusien rinnalla jonkin aikaa.
- Seurantavelvoitteiden kohdistuttava pilaaja maksaa -periaatteen mukaisesti, riski vedenhankinalle otettava huomioon
- Raakavesien seurannassa keskeistä on havaita laatumuutokset mahdollisimman aikaisin ja ryhtyä viipymättä niiden mukaisiin toimenpiteisiin. Tämän varmistamiseksi on tärkeää koota ja analysoida seurantatieto.
- Pitäisi edistää yhteistarkkailua pohjavesialueilla kehittämishankkeessa laaditun toimintamallin pohjalta.
- Pohjavesien luokittelussa ja rajauksessa sekä riskiluokituksessa yhteistyö puolustusvoimien kanssa on keskeistä.
- Olisi hyvä, jos myös pinta- ja pohjavesien tilan seurantaohjelmat tulisivat kommenttikierrokselle ja vesistökohtaiset ekologisen tilan muutokset ohjelmakausien välillä olisivat julkisesti nähtävillä.
- Yksittäisten näytenäytteiden merkitystä ei pidä korostaa, vaan tulee katsoa koko vesimuodostuman keskiarvoa.
- Suurin haaste on mitatun tiedon vähäisyys; tila perustuu usein arvioon.
- Komission ehdotuksessa juomavesidirektiivin uudistamiseksi 2018 ja siitä käydyssä keskustelussa on nostettu esiin uusia haitallisia aineita, joiden seurantaan on syytä varautua tulevalle hoitokaudella

Vesien luokittelu

- Luokittelujärjestelmä ei sovellu hankekohtaisten vaikutusten arvioimiseen; vesienhoitosuunnitelmassa tulee esittää kunkin vesistön osalta vesistökohtaisiin seurantatietoihin perustuvat harkintaperusteet.
- Pintavesien tilan arvioinnin perusteena oleva aineisto tulisi olla eri vesimuodostumissa mahdollisimman yhdenmukainen
- Pintavesien tilan arvion tulee perustua sekä biologisiin että fysikaalis-kemiallisiin aineistoihin.
- Pienvesien biologisen tilan selvittämiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota.
- Veden väri ja kiintoainepitoisuus tulee lisätä pintavesien luokittelukriteereihin, samoin humuspitoisuus
- Kalojen elohopeapitoisuuden arviointi jokityyppien perusteella kummastuttaa.
- Vapaan uomajatkumon tulee olla yhtä merkittävä kuin muut muuttujat, kun vesien ekologista tilaa määritellään.

Ympäristötavoitteiden asettaminen

- On tärkeää ottaa käyttöön tavoitteiden lieventäminen, sillä kaikilla alueilla ei päästä hyvään tilaan vuoteen 2027 mennessä, vaikka kaikki tiedossa olevat toimenpiteet otettaisiin heti käyttöön.
- Vesienhoitosuunnitelmissa voisi tarkastella vesien tilan parantamiseksi tarvittavien toimien teknistä ja taloudellista toteutettavuutta sekä tunnistaa tilanteet ja alueet, joissa lievennetyt ympäristötavoitteet on syytä asettaa.
- Tavoitteiden lieventämisen tarvetta voisi tarkastella ympäristöluvan antamisen yhteydessä.
- Muutokset ympäristötavoitteiden oikeudellisessa merkityksessä korostavat vesienhoitosuunnitelmien ja tilaluokitusten sekä ympäristötavoitteiden lievennysten merkitystä.
- Tavoitteiden lieventämisen soveltamista ja ohjeistamista nykyistä tarkemmin tulee harkita etenkin moniongelmaisissa vesimuodostumissa, joissa tavoitteiden saavuttaminen on epätodennäköistä pidennetynekään määräajan puitteissa.
- Pintavesien tila-arvio perustuu osin puutteelliseen tietoon ja tavoitteet ovat usein toimenpiteisiin ja aikatauluun nähden epärealistiset. Tämä voi muodostua luvanhakijan oikeusturvan kannalta ongelmalliseksi. Tavoitteista tulee voida poiketa esim., kun kyse on yhteiskunnan välttämättömyyspalvelusta tai yleisestä edusta, esim. vedenhankinnan turvaaminen.
- Vesimuodostumille kirjattujen tavoitteiden tulisi olla sellaisia, että niiden toteuttamiseen ja rahoituksen järjestämiseen on tiedossa keinot.
- On tunnistettava kohteet, joissa hyvää tilaa ei ole mahdollista saavuttaa esimerkiksi valuma-alueen olosuhteista johtuen ja mahdollistettava perustellusti tavoitteista poikkeaminen.
- Direktiivin mukaisen poikkeamisen menettelyn lähtökohtana on etukäteen tehtävä tarkastelu. Käytännössä se sekä kustannusten kohtuullisuuden arviointi tehdään ympäristölupaprosessissa.
- Uusien, erityisesti vesivoimaan liittyvien hankkeiden ei tulisi mahdollistaa ympäristötavoitteista poikkeamista.
- Vesipuidedirektiivi on säädetty ensi sijassa turvaamaan hyvälaatuista vettä yhteiskunnan tarpeisiin. Kuulemisasiakirjoissa on jätetty kuvaamatta voimakkaasti muutettujen vesien rinnakkainen tavoite, joten myös hyvin keskeinen kysymys tärkeiden käyttäjien toiminnan turvaamisesta on sivuutettu.
- Voimakkaasti muutettujen vesistöjen tavoitteita tulee tiukentaa
- Direktiivilajien, kuten jokihelmisimpukan, esiintymisvesistöt on syytä ottaa huomioon ympäristötavoitteiden määrittelyssä. Voisi myös listata vesistöt, joissa esiintyy vieraslajistrategian lajeja, kuten puronieriä ja täplärapu.
- Vesienhoitotyön pitkäjänteisyyttä korostaa se, että tulokset näkyvät hitaasti ja viiveellä.
- Tavoite 2027 ei ole realistinen, ellei velvoittavuuteen lisätä painetta lainsäädännön, hallitusohjelman tms. kautta.
- Oleellista on keskittyä olemassa olevien toimenpiteiden täysmääräiseen toteuttamiseen, minkä jälkeen voidaan arvioida, ovatko nykyisten suunnitelmien toimenpiteet riittäviä hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi. Vasta tämän jälkeen määräajan pidentäminen voi olla perusteltua.

Toimenpiteiden suunnittelu

- Mikäli tilatavoitteita ei saavuteta kahden suunnittelukauden aikana, on toimenpiteitä tehostettava.
- Jo aloitettujen kuormitusta vähentävien toimien on annettava vaikuttaa ja niiden vaikutuksia tulee seurata. Huonoiksi osoittautuvat toimet jätetään pois tai niiden toteutustapaa parannetaan.
- Vesiensuojelu vaatii ohjauskeinoja, sillä vapaaehtoiset toimet ovat olleet vesiensuojelun kannalta riittämättömiä.
- Toimenpiteiden kustannustehokkuus ja tekninen toteutettavuus pitää ottaa paremmin huomioon.
- Kustannustehokkuustarkastelua tulee tehdä myös yli sektorirajojen.
- Kustannustehokkuuden arvioinnissa pitää käyttää yhdenmukaisia ja realistisia kustannustietoja. Lisäksi toimenpiteiden vertailussa on tarpeen arvioida ympäristövaikutukset.
- Kustannushyötysuhteeltaan tehokkaiden toimenpiteiden toteuttamiseksi olisi tarpeen etsiä uusia rahoitusratkaisuja.
- Vesien tilan parantamiseksi on keskityttävä eniten kuormitusta aiheuttaviin toimialoihin.
- Vesihuoltoala on valmis myötävaikuttamaan vesihuoltolaitoksille kohdistettavien toimenpiteiden kustannustietojen kokoamisessa. Vastaavaa tiedonkeruuta tarvitaan myös muilla sektoreilla.
- Tärkeintä olisi tehdä luotettavan tiedon perusteella toimia, joilla on vaikutusta vesien tilaan.
- Keskeistä on kohdistaa toimet kuormittavimpiin sektoreihin ja toimiin, joista saadaan eniten hyötyä. Esim. hukkaojitusalueiden ennallistaminen hyödyttää vesistöjä, ilmastoa, luonnon monimuotoisuutta ja tulvasuojelua.
- Vesilaki ei huomioi direktiivin vaatimuksia ja sitä tulee viipymättä muuttaa varsinkin vesivoiman ympäristöhaittojen korjaamiseksi pysyvästi.
- Pelkästään pistekuormitusta vähentämällä tai jopa poistamalla vesien hyvää tilaa saavuteta; hajakuormituksen vähentämiseksi tarvitaan vaikuttavampia toimia.
- Toimenpide- ja seurantavelvoitteita tulee kohdentaa kaikille tahoille. Nykyisellään vesienhoidon tavoitteet konkretisoituvat pääasiassa pistekuormitukseen.

Vesienhoitosuunnitelman tarkistaminen

- Eri vesienhoitosuunnitelmien rakenne on yhteneväinen, ts. valtakunnallinen ohjaus on onnistunut. Elinkeinojen harjoittamisen edellytykset eivät kuitenkaan saisi poiketa vesienhoitoalueiden välillä erilaisten vaatimusten myötä.
- Viranomaiset soveltavat vesienhoitosuunnitelmia vaihtelevasti eri puolella Suomea. Soveltamisen tulee olla yhtenevää.
- Liikennevirasto on mielellään mukana vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa ja niiden ympäristövaikutusten arvioinnissa ja pyytää saada suunnitelmia kommenteille jo niiden laatimisvaiheessa.
- Suunnitelmia laadittaessa tulee vahvistaa toiminnanharjoittajien ja muiden vesien käyttäjien asemaa.

Toteutuksen edistäminen ja seuranta

- Jo suunniteltujen toimien toteuttamiseen on riittävästi aikaa. Nykyresurssit eivät kuitenkaan riitä, minkä vuoksi tarvitaan politiikan muutos. Samalla on syytä huomioida vesien hyvän tilan merkitys esimerkiksi siniselle taloudelle.
- Systemaattisen vesienhoitotoimien seuranta- ja toteuttamistiedon puuttuessa uusien toimenpiteiden arviointi on haasteellista. On tärkeää, että tieto toteutuneista vesienhoitotoimenpiteistä kootaan kaikilla vesienhoitoalueilla.
- Tulee varmistaa, ettei vesienhoitosuunnitelmien toimeenpano kärsi hallinnon myllerryksistä
- Toimenpideohjelmien seurannan mahdollistamiseksi tarvitaan myös yksityiskohtaisempia esimerkiksi jokitason suunnitelmia laajojen vesienhoitoalueittain tehtyjen vesienhoitosuunnitelmien lisäksi.
- Vesienhoidon toimeenpanoa esim. Kemeran luonnonhoitohankkeina on mahdollista lisätä, jos varoja löytyy.

Ympäristöarvioinnin toteutus

- Vesienhoitosuunnitelman tavoite, vesistöjen hyvä tila, edesauttaa muidenkin positiivisten vaikutusten syntyä, eikä niitä tarvitse erikseen arvioida.
- Arvioinnissa tulee priorisoida vesiluonto ja monimuotoisuus.
- On tärkeää tarkastella suunnitelman ja toimenpiteiden vaikutuksia tasapuolisesti. Vaikutuksia elinkeinoihin on tarkasteltu suhteessa paljon kevyemmin kuin muita kohtia.
- Elinkeinovaikutuksissa tulee tarkastella myös lupien epäämisen tai lupamääräysten kiristymisen vaikutuksia.
- On tärkeää, että suunnittelussa arvioidaan ja otetaan huomioon vaikutukset mm. elinkeinoihin ja vedenhankintaan sekä huomioidaan toimenpiteiden yhteisvaikutukset ja kustannustehokkuus.
- Suurin painoarvo pitäisi antaa yhteiskunnan toiminnan ja ihmisten hyvinvoinnin kannalta merkittävimmille vaikutuksille. On tärkeämpää minimoida vedenhankintaan ja terveyteen kuin joihinkin muihin kohteisiin kohdistuvat vaikutukset.
- Vaelluskalat tulee sisällyttää ympäristövaikutusten arviointiin.
- Toisinaan voi olla parempi hyväksyä suurempi vesistökuormitus, jos tällä pystytään huomattavasti vähentämään jotakin toista haitallista ympäristövaikutusta.
- Joidenkin vesien tilatavoitteet tulevat suoraan Naturasta, eli kaikkien rehevien vesien tilaa ei ole tarvetta yksiselitteisesti parantaa. Joidenkin lintuvesien liiallista rehevyyttä voi olla syytä vähentää. Toimenpiteet eivät saa kuitenkaan heikentää suotuisaa suojelutasoa, joten toimenpiteet tulee suunnitella yhteistyössä luonnonsuojeluviranomaisen kanssa ja ottaa huomioon Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat.
- Olisi ollut hyvä, jos jo tässä kuulemisessa olisi voinut ottaa kantaa konkreettisempaan toimenpidepakettiin
- Lakisääteinen puolen vuoden kuuleminen on kohtuuttoman pitkä.
- Ympäristöselostuksessa olisi hyvä olla luku, johon kootaan riskit ja epävarmuudet, mm. ilmastonmuutos, toimenpiteiden rahoitus, luonnonolosuhteet.
- Toimenpiteiden vaikutusten arviointi tulisi tehdä ennen kaikkea arviointina hyvän tilan saavuttamisen mahdollisuuden suhteessa kustannuksiin/elinkeinovaikutuksiin.
- Olisi laskettava toiminnan vaikuttavuus (esim. €/tn fosforia tai €/luontaisesti lisääntynyt aikuinen kala) ja kohdennettava toimenpiteet sinne, missä voidaan kustannustehokkaimmin saavuttaa tarvittava muutos.
- On varmistettava rahoituksella tai kannustimilla, että esim. maa- tai metsätalouden harjoittaminen ja toimenpiteiden toteuttaminen on mahdollista yhtä aikaa.

Verkkokyselyn vastauksissa tuotiin esiin, että ympäristöarvioinnissa olisi arvioitava vaikutukset erityisesti elinkeinoihin, mm. kompensoivatko positiiviset vaikutukset luontomatkailuun mahdollisia negatiivisia vaikutuksia; virkistyskäyttöön, alueen vetovoimaan ja viihtyvyyteen sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen; veden laatuun ja väriin; yhdyskuntarakentamiseen ja haja-asutusalueiden jätehuoltoon; ihmisten hyvinvointiin sekä luontotyyppeihin ja lajeihin.

Suunnitteluun vaikuttava yleinen kehitys

- Tulisi mainita vesipuidedirektiivin edellyttämien seurantojen yhteydestä juomavesidirektiivin mukaiseen talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan.
- Tulisi mainita talousveden riskienhallintatyökalun (WSP, Water Safety Plan) yhteydessä kehitetty viemäröinnin ja jäteveden puhdistuksen ympäristö- ja terveysturvien hallintaan tähtäävä SSP-hanke (Sanitation Safety Plan).
- Pohjavesien suojeleminen on mukana Liikenteen ympäristöstrategiassa ja sen tavoitteena on pohjavesien hyvä laadullinen tila vuoteen 2020 mennessä myös niillä pohjavesialueilla, joilla kulkee liikenneväylä.
- Hallinnonalan virastot täydentävät Liikenteen ympäristöstrategiaa omilla ympäristöohjelmillaan. Liikenneviraston ympäristöohjelma 2017–2020 pitää sisällään myös vesienhoidon

Osallistuminen ja tiedotus

- Osallistumismenettelyt ovat kattavat ja sidosryhmien osallistaminen kuulemiseen on hoidettu kiitettävästi
- Vesikartta tekee vesistöjen tilan seuraamisesta läpinäkyvää ja helposti lähestyttävää.

Muita viestejä suunnittelijoille

- Kuulemisasiakirja on hyvin valmisteltu ja sisältää vesienhoidollisesti oikeansuuntaiset lähtökohdat ja tavoitteet.
- Asiakirja jatkaa asiasisällöltään hyvin aiempien kausien kokonaisuunnittelutyötä. Kaivos-, turve-, sulfaattimaa- ja pohjavesikysymykset on tuotu kokonaisuutena hyvin esille.
- GTK:n laajat tietovarannot ja –aineistot karttavat ja vanhoja aineistoja päivitetään, joten niitä voi ottaa käyttöön vesienhoidon suunnittelussa ja toteuttamisessa nykyistä laajemminkin.
- Vesihuoltolaitosten toiminta on yhteiskunnan välttämättömyyspalvelua, jonka toiminta ja kehittämisedellytykset tulee varmistaa kaikissa tilanteissa; vesihuoltolaitokset ovat myös merkittävä vesiensuojelun toimija.
- Vesienhoitosuunnitelmien oikeudellisen painoarvon korostuessa on entistä tärkeämpää huolehtia siitä, että voimakkaasti muutetuissa vesissä turvataan vesivoiman tuotanto ja vesivoiman säätömahdollisuuksien säilyminen
- Vesienhoidon suunnittelu on merkittävin instrumentti, jolla vesistöjen hyvä laatu pyritään turvaamaan ja saavuttamaan; on ensiarvoisen tärkeää, että raakaveden hankintaan on käytettävissä puhdasta pinta- ja pohjavettä.
- On hyvä, että huomiota kiinnitetään myös vesistöihin, joiden hyvä tila on vaarassa.
- Vesienhoitosuunnitelma on selvästi kovempi asiakirja kuin monet suunnitelmat ja strategiat, koska se on otettava lupaharkinnassa huomioon. Toiminta, joka ei tarvitse lupaa, on liikaa hyvän tahdon ja vapaaehtoisuuden varassa.
- Vesienhoidon suunnitteluprosessi on hyvä ja kannatettava ja se osallistaa laajasti sidosryhmiä ja kansalaisia.
- Vesienhoitosuunnitelmista tulisi tehdä hallinnollisia ja muutoksenhakukelpoisia päätöksiä tai mahdollistaa luokituksen korjaaminen lupaprosesseissa, jotta vesienkäyttäjien ja toiminnanharjoittajien oikeussuoja varmistuu.
- Toimenpiteiden vaikutus vesien tilaan on pystyttävä todentamaan nykyistä paremmin, mikä lisää motivaatiota toimiin ja mahdollistaa tehottomista toimista luopumisen.
- Lakiin kirjatut vesienhoitoa edistävät työkalut tulisi tapauskohtaisesti ottaa käyttöön; mm. kuntien mahdollisuus antaa paikallisesti kohdistettuja, vesienhoitosuunnitelmaa täydentäviä ympäristönsuojelumääräyksiä
- Vesienhoitosuunnitelmien pohjalla oleva taustatutkimus on Suomessa eurooppalaisittain varsin hyvää.